

*Collección Antòni Nogués  
de versiones en aranés*

39

# Rinconete e Cortadillo

Cervantes



## PRESENTACION

Aguesta ei ua mès des Novelas ejemplares de Cervantes traduïda per Antòni Nogue ja hè 8 ans.

Nogués traduïc aguesta òbra en 2014. En aquera epòca tot e que ja hège mès de dus ans que se dedicaue ara traduccion ar aranés, non auie encara eth domini que presente en aguesti moments. Mos cride era atencion eth manteniment des nòms pròpis talament coma Cervantes les metec.

*-Pues, de aquí adelante -respondió Monipodio-, quiero y es mi voluntad que vos, Rincón, os llaméis Rinconete, y vos, Cortado, Cortadillo, que son nombres que asientan como de molde a vuestra edad y a nuestras ordenanzas, debajo de las cuales cae tener necesidad de saber el nombre de los padres de nuestros cofrades, porque tenemos de costumbre de hacer decir cada año ciertas misas por las ánimas de nuestros difuntos y bienhechores, sacando el estupendo para la limosna de quien las dice de alguna parte de lo que se garbea;*

*- Donques d'ara endauant, responec Monipodio, voi e ei era mia volentat que vos, Rincon vos cridetz Rinconete, e vos, Cortado, Cortadillo, que son nòms que s'avien coma un motle ara vòsta edat e as nòstes ordenances, dejós es quaus ei de besonh de saber es nòms des pairs des nòsti confraires, pr'amor qu'auem eth costum de hèr a díder quauques misses cada an pes amnes des nòsti defuntadi e benfactors, en tot trèir eth fondament entara aumòina de qui les ditz de bèra partida de çò que se raube;*

En 2014 encara non s'an generat documents de normativizacion per part der Institut d'Estudis Aranesi. Era Acadèmia se creèc en aqueth madeish an e en junh (mes de traduccion d'aguesta òbra) encara non ei constituïda (se constituïc en juriòl). Per açò quauqu'uns des acòrds dera Acadèmia non se reflèxen en aguesta traduccion.

Imagini que se siguesse ara, dilhèu Nogués, aurie hèt ues autes adaptacions des nòms des protagonistes Dilhèu, au mens, aurie escrit “Cortadillo” damb era grafia aranesa. O dilhèu aqueth diminutiu de “Rinconete” li aurie dit “Rinconet”, en coeréncia damb Joonet, Pepet, Cisquet... O vè t'ac a saber, dilhèu per mantier ua forma facilament identificabla damb ua òbra tan reconeishuda, aurie mantengut, coma ja hec es nòms originaus. Non creigu que s'auesse aventurat a escriuer “Corneret” e “Talhadet”... però jamès se saberà... era traduccion dera òbra ei de 2014.

Cervantes se caracterizaue per auer fòrça recorsi lingüistics e un estil molt elaborat. Emplegaue fòrça frases hètes, arrepervèris, frases populares, locucions, sentències existentes ena parla populara. Nogués a auut de traduïr aguesti emplecs, aguestes contruccions de forma que non perdesse sentit, que mantenguesse er esperit dera

òbra. A viatges a traduït en tot calcar era frasa, a viatges a emplegat er equivalent o parallèl en aranés, e a viatges a hèt ua descripcion  
Veigam quauqu'ues d'aguestes frases:

*harta merced le hace el cielo al hombre atrevido*  
fòrça mercés li balhe eth cèu ar òme atrevit

*Quien bien quiere a Beltrán, bien quiere a su can*  
Qui vò ben a Bertran, vò ben ath sòn can (aciu hèt ua adaptacion deth nòm)

*en manos estaba el pandero que lo supiera bien tañer*  
qu'ère eth tamborin enes mans des que lo sabien tocar

*Con su pan se lo coma -dijo Rincón a este punto-; no le arriendo la ganancia;*  
Que s'ac hèsque coma pogue, didec Rincon en aguest punt; que non li passe arren;

*un día viene tras otro día, y donde las dan las toman*  
un dia ven darrèr un aute, e tau haràs tau traparàs;

*león con las ovejas y cordero con los hombres*  
leon damb es oelhes qu'er anhèth damb es òmes.

*Siempre favorece el cielo a los buenos deseos*  
Tostemp eth cèu afavorís es boni desirs,

*no es mucho que a quien te da la gallina entera, tú des una pierna della*  
que non ei molt qu'ad aqueth que te balhe era garia sancera, tu li balhes ua pauta  
d'era

Ua traducion trabalhada, elaborada... interessanta

**Jusèp Loís Sans Socasau**  
**President der Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana**

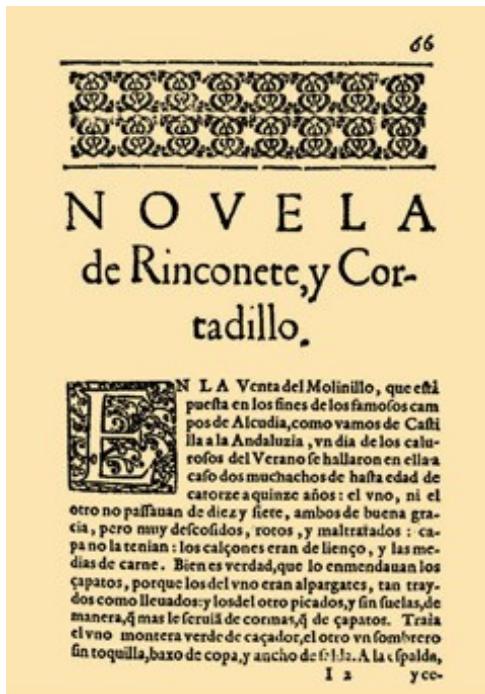
# **Rinconete e Cortadillo**

**Cervantes**



Retrato de Miguel de Cervantes, por Enrique Gómez  
Polo(1841-1911).

Ena aubèrja deth Molinillo, qu'ei ena termièra des famosi camps d'Alcudia, en tot vier de Castelha entà Andalosia, bèth dia des calorosi d'ostiu, se trapèren en era per edart dus gojats d'uns catorze o quinze ans: ne era un ne er aute depassauen solide es détz-e-sèt; ambdús de bon pòrt, mès plan descosudi, trincadi e mastractadi; capa, que non n'aien; es pantalons èren de tela e es cauetes de carn. Qu'ei vertat qu'ac apraiauen es sabates, pr'amor qu'es d'un èren espardenhes, fòrça usades, e es der aute traucades e sense sòles, de manèra que mès li servien de cepadèls que de sabates. Er un que tengui casqueta verda de caçaire, er aute un chapèu sense plecha, baish de copa e ample d'ala. Ena esquia e sarrada peth pitrau amiaue er un ua camisa de color d'isard, embarrada e recuelhuda en ua manja; er aute venguie pelat e sense bagatge, encara qu'en vrente l'apareishie ua grana bonha, que, çò que dempús campèc, ère un còth des que criden *valons*, amidonat damb grèish, e tan des hilat per trincat, que tot semblaue filfrós. Qu'en eth venguen estropadi e sauvadi ues cartes de figura ovala, pr'amor que de tan hèr-les a servir se les auien rosigat es puntes, e entà que durèssen mès les ac talhèren e les deishèren d'aguesta sòrta. Es dus qu'èren uscladi peth solei, es ungles arcades e es mans non guaire límpies; era un qu'auie ua mieja espada, e er aute un guinhauet de mange auriò, que les sòlen cridar *vaquèrs*.



Gesseren es dus a hèr era meddiada en un portau, o cubèrt, que s'està dauant dera aubèrja; e, en tot seir-se era un dauant er aute, eth que semblaue de mès edat didec ath mès petit:

- De quina tèrra ei vòsta mercé, senhor gentilòme, e entà a on va?
- Era mia tèrra, senhor cavalièr, responec eth preguntat, que non la sabi, ne entà a on vau, tanpòc.
- Donques de vertat, didec eth mès gran, que non pareish vòsta mercé deth cèu, e qu'aguest non ei lòc entà hèr, en eth, arrecès; qu'ara fòrça li cau amiar entà dauant.
- Atau ei, responec eth mejan, totun jo è dit vertat en çò qu'è dit, pr'amor qu'era mia tèrra non ei mia, donques que non è en era qu'un pair que non me tie per hilh e ua mairastra que me tracte coma hilhastre; eth camin qu'amii ei era aventura, e que meteria punt e finau aquiu a on trapèssa qui me balhèsse çò de besonh entà passar aguesta miserabla vida.
- E tie vòsta mercé bèth mestìèr?, preguntèc eth gran.

E eth mendre responec:

- Non m'en sabi d'autre senon que corri coma ua lèbe, e sauti coma ua craba e tengui es estalhants

fòrça delicadaments.

- Tot aquerò qu'ei plan bon, dable e profitós, didec eth gran, pr'amor que i aurà bèth sacristan que li balhe a vòsta mercé era aufrenda dera Martror, pr'amor de qué entà Dijaus Sant li talhe floretes de papèr entath monument.
- Que non ei era mia forma de talhar d'aguesta manèra, responec eth mendre, senon que ma pair, pera misericòdia deth cèu, ei sarte e cauçatièr, e m'amuishèc a talhar cauces de cuer, que, coma vòsta mercé sap, son mieges cauces damb botines, que se sòlen cridar garramaches; e les talhi tan ben, que de vertat que me poiria examinar de mestre, mès qu'era mala sòrt me tie acornerat.
- Tot aquerò e mès se passe damb es mielhors, responec eth gran, e tostemp è entenut a díder qu'es bones abiletats son es mès perdudes, totun açò, encara vosta mercé tie edat entà emendar era sua sòrt. Mès, se jo non m'enganhí e eth uelh non me mentís, d'autres gràcies tie vòsta mercé secrètes, e non les vò mostrar.
- Òc que les tengui, responec eth petit, mès que non son entath public, coma vòsta mercé a plan ben insinuat.

Ad açò que responec eth gran:

- Donques jo que vos vau a díder que sò un des mès secrets mossos qu'en lòc se posquen trapar; e, entà obligar a vòsta mercé a qué desnishe eth sòn còr e se descanse en jo, li vau a desnishar eth mèn prumèr; pr'amor que me pensi que non sense mistèri mos a amassat aciu era sòrt, e me pensi que mos calerà èster enquiat darrèr dia dera nòsta vida, vertadèrs amics. Jo, nòble senhor, sò naturau de Fuenfrida, lòc coneishut e famós pes illustres caminaires que tostemp per aquiu passen; eth mèn nòm qu'ei Pedro del Rincón; eth mèn pair ei persona de qualitat, pr'amor qu'ei ministre dera Santa Crotzada: voi díder qu'ei bullaire, o buldaire, coma les cride era plèba. Quauqui dies l'acompanhè en mestier, e l'aprenguí de manèra, que m'auançaria en tot balhar es bulles a qui mès ne presumisse d'açò. Mès, en auer-me estacat bèth dia mès as sòs des bulles qu'as madeishes bulles, m'agarrè era museta e acabè damb jo e damb era en Madrid, a on pes comoditats qu'aquiu s'aufrissen, en pògui dies li treiguí es entralhes ara museta e la deishè mès estropada qu'un mocador de maridat. Que venguec darrèr mèn qui tenguie compde des sòs e, agarrant-me, non se planhèc de jo, encara que, en veir aqueri senhors era mia cuerta edat, se conformèren a apressar-me ena gacha e a tustar-me era esquia ua estona, e me forabandiren pendent quate ans dera Cort. Qu'auí paciència, arropí es espatles, sostengú era sòrta de tustarrades, e gessí a complir eth mèn despatriament, tan lèu, que non auí temps de cercar cavaladures. Cuelhí çò que podí des mies jòies e es causes que me semblèren mès de besonh, e entre d'eres me hi a vier aguestes cartes, e en aguest moment desnishèc es que ja s'an mentat, qu'amiaue en còth, damb es quaus m'è guanhat era vida pes aubèrges e ostaus que i a dèss Madrid enquia aciu, en tot hèr ath *vint-e-un*; e encara que vòsta mercé les veigui tant esquiçades e mautractades, que van pro ben entà qui se'n sap de hèr-les a tier, que non harà era quilhada sense que demore un as dejós. E se vòsta mercé ei esdegat en aguest jòc, veirà se guaire auantatge amie qui se'n sapie de cèrt que tie un as ena prumèra carta, que li pòt servir d'un punt e d'onze; que damb aguest auantatge, en èster eth *vint-e-un* relançat, es sòs se demoren en casa. Ath delà d'açò, aprení deth codinèr d'un cèrt embaishador bères enganhes de *quinoles* (amassada de quate cartes d'un pau) e d'arturar-se en jòc, que tanben criden er *andaboba*; qu'atau qu'era vòsta mercé se pòt examinar en talh des sues cauces de cuer, atau posqui jo èster mestre ena sciència deth pòble. Damb aquerò ne sò segur de non morir-me de hame, pr'amor que, encara qu'arribe en ua bòrda, trapi gent que vò passar eth temps en tot jogar ua estona e d'aquerò mos cau hèr era experiéncia es dus: parem eth hilat e veigam se què bèth audeth d'aguesti mulatèrs qu'aciu s'estan; voi díder que jogaram es dus ath *vint-e-un*, coma se siguesse de vertat; se bèth un vò hèr de tresau, eth serà eth prumèr que dèishe es sòs.
- D'acòrd en bona ora, didec er aute, e en arregraïment plan gran tengui çò que vòsta mercé m'a hèt de balhar-me compde dera sua vida, per çò que m'a obligat a jo entà que non l'amague era

mia, que, en dider-la mès bracaments ei aguesta: neishí en un pietós lòc entre Salamanca e Medina del Campo; eth mèn pair ei sarte, m'amuishèc eth sòn mestìer, e de talh d'estialhes, damb eth mèn bon hèr, sautè a talhar bosses. Me hartè dera vida estreta deth bordalat e era pòga afeccion dera mia mairastra. Abandonè eth mèn vilatge, venguí en Toledo entà tier eth mèn mestìer, e en eth qu'è hèt meravelhes; pr'amor que non penge reliquiari de tòca ne i a pòcha dejós eth devantau tan amagada qu'es mèns dits non visiten ne es mies estialhes non talhen, encara que s'ac estonguen guardant damb uelhs d'Argos. E, en quate mesi que m'estè en aquera ciutat, jamès siguí embarrat, ne espaurit, ne agarrat pes ajudant des usièrs, ne denonciat per cap espion. Plan qu'ei vertat que hè causa de ueit dies qu'un espion doble balhèc notícia deth mèn assopliment ath Corregidor, que, estacat as mies bones manères, volie veder-me; mès jo, que, en èster umil, non voi hèr-me damb personnes tan grèus, sagè de non veder-me damb eth, e atau, gessí dera ciutat tant ara prèssa, que non auí temps de hèr-me a vier cavaldures ne sòs, ne d'un tamborèu de retorn, o aumens d'un car.

- Aquerò que s'esface, didec Rincon; e, donques que ja mos coneishem, que non an cap de sentit aguestes graneses ne arrogàncies: cohessem simplaments que non auem ne un sò ne tansevolh sabates.
- Plan ben, responec Diego Cortado, qu'atau didec que se cridaue; e donques qu'era nòsta amistat, coma vòsta mercé, senhor Rincon, a dit, a d'èster entà tostemp, vam a començar-la damb santes e laudables ceremònies.

E, en tot lheuar-se, Diego Cortado abracèc a Rincon e Rincon ada eth, trenda e estretaments, e dempús se caleren es dus a jogar ath vint-e-un damb es ja mentades cartes, netes de povàs e de palha, mès non de greish e malícia; e, en pògues mans, quilhaue Cortado per as, autan ben que Rincon, eth sòn mestre.

Tant qu'açò, gessec un mulatèr a refrescar-se en portau, e didec que volie hèr de tresau. L'acuelheren ara valenta, e en mens de mieja ora li guanhèren dotze reiaus e vint-e dus maravedís, que siguec coma tachar-li dotze lances e balhar-li vint mil penes. E, en creir eth mulatèr que pèr èster gojats non s'ac virarien, les volet cuélher es sòs; mès eri, en tot botar un era man ena sua mieja espada e er aute en mange aurìò, li balhèren tant de travalh, que, se non auessen gessut es sòns companhs, solide que s'ac aurie passat mau.

Alavetz, vengueren peth camin ua còlha de caminaires a shivau, qu'anauen a hèr era meddiada ena aubèrja der Alcalde, qu'ei mieja lèguia mès endauant, es quaus, en veir er garrolha deth mulatèr damb es dus gojats, les padeguèren e les dideren que se de cas anauen entà Sevilla que venguessen damb eri.

- Que viem, didec Rincon, e mestraram as vòstes mercés en tot çò que mos manèssen.

E sense demora, se botèren dauant es mules e se n'anèren damb eri, en tot deishar ath mulatèr, aufensat e embestiat, e ara ostalièra admirada dera bona astúcia des tafurèls, que les auie entenut era sua convèrsa sens qué eri se n'encuedèssen. E, quan li didec ath mulatèr que les auie entenut a díder qu'es cartes qu'amiauen èren fausses, s'estiraue era barba, e volie anar entara aubèrja darrèr d'eri entà crubar-se es sòns bens, pr'amor que didie qu'ère un plan gran escarni, e encara mès, per çò de qué dus gojats auessen enganhat a un omenòt tan gran coma eth. Es sòns companhs l'arturèren e li conselhèren que non i anèsse, mès que mès entà non hèr publica era sua inabilitat e pegaria. Ben, que li balhèren taus rasons, que, encara que non lo padeguèren, l'obliguèren a demorar-se.

Mentretant, Cortado e Rincon cuelheren tan bona traça entà mestrar as caminaires, qu'ena màger part deth camin les amièren enes anques des animaus; e, a maugrat que se les arribèren bères escadences de temptar es valises des sòns miei patrons, non ac heren, entà non pèrder aquera bona ocasion deth viatge entà Sevilla, a on eri auien grani talents de veder-se.

Totun açò, ena entrada dera ciutat, que siguec ara ora dera oracion e pera pòrta dera Aduana, pr'amor der escorcolh e drets de doana que aquiu s'i hen, non se'n podec sostier Cortado de talhar

era valisa qu'amiaue enes anques un francés dera còlha; e atau, damb eth sòn guinhauèt li fotec tan longa e prigonda herida, que semblauen es madeishes entralhes, e de forma subtila li treiguec dues camises bones, un relòtge de solei e un libret de memòries, causes que quan les vederen non les agradèren guaire; e pensèren que, donques eth francés amiaue enes anques aquera valisa, non l'auie d'auer ocupat damb tan pòc de pes qu'auien aqueres jòies, e voleren tornar a hèr un aute assag; mès que non ac heren, en tot imaginar-se que ja ac aurie trapat mens e metut en lòc segur çò que restaué.



Se dideren adiu abantes que descavalguèssen es qu'enquia aquiu les auien emparat, e un aute dia veneren es camises en mercat ambulant que se hè dehòra dera pòrta der Arenal, e d'eres ne treigueren vint reiaus. Dempús, se n'anèren a veir era ciutat, e les admirèc era granor e somptuositat dera sua màger glèisa, era grana amassada de gent en arriu, pr'amor qu'ère en temps de cargament de flòta e auie en eth sies galères, qu'era sua vista les hec a alendar, e autanplan crànher eth dia qu'es sues colpes les amièssen a demorar en eres entà tostemp. Campèren as fòrça gojats cabassejaires que per aquiu s'estauen; s'en sabèren d'un d'eri se quin mestìer ère aqueth, e s'ère de molt travalh, e de quini guanhs.

Un gojat asturian, que siguec a qui èren era demana, responec qu'eth mestìer ère descansat e que non se pagaue cap impòst, e que bèri dies gessie damb cinc o sies reiaus de guanhs, damb es quaus minjaue e beuie e trionfaue a còs de rei, liure de cercar patron a qui balhar fidances e segur de minjar cada dia ara ora que volesse, pr'amor qu'a totes ores podie, en quinsevolh tavèrna dera ciutat.

Que non les semblèc mau as dus amics era relacion der asturianet, ne les desagradèc eth mestìer, pr'amor que les semblaue èster avient entà poder tier eth sòn damb cubertèra e seguretat, pera comoditat qu'aufrie d'entrar en totes es cases; e ara seguida, determinèren crompar es utisi de besonh entà usar-les, pr'amor que les podien tier sense examen. E, en tot preguntar-li ar asturian se qué les calie crompar, les responec que dus sacs de serpelhèra petiti, límpios o naus, e cadun tres cabassi de palmièr, dus de grani e un de petit, enes quaus se repartie era carn, peish e fruta e, en sac, eth pan; e eth madeish les guidèc a on les venien, e eri, des sòs deth panatori deth francés, ac crompèren tot e en dues ores se graduèren en nau mestìer, tant que les premanien es cabassi e s'assetauen es sacs.

Les didec eth guida es lòcs a on les calie anar: peth maitin, ena Carnisseria e ena plaça de San Salvador; es dies de peish ena Peishonaria e ena Costanilla; totes es tardes, en arriu; es dijaus, ena Hèira.

Totes aguestes instruccions se sauvèren plan ben de memòria, e eth dia a vier plan de maitiada se calèren ena plaça de San Salvador; e, a penes auien arribat, que les entornegèren d'auti mossos deth

mestièr, que, per çò de flambant des sacs e es cabassi, s'en saberen qu'èren nauèths ena plaça; les heren mil pregunes, e a totes responeren damb discretion e mesura. Alavetz, arribèren un miei estudiant e un soldat, e, ahiscadi pera netetat des sòns cabassi des dus nauèths, eth que semblaue estudiant cridèc a Cortado, e eth soldat a Rincon.

- Que Diu sigue laudat, dideren es dus.
- Entà que se comence ben eth mestièr, didec Rincon, que vòsta mercé m'estree, senhor mèn.

Ad açò que responcec eth soldat:

- Era estrena que non serà dolenta, pr'amor que sò de guanhs e sò encamardat, e me cau hèr aué taulejada entà ues amigues dera mia senhora.
- Donques cargue vòsta mercé a plaser, que vam e forces ne tengui entà hèr-me a seguir tota aguesta plaça, e autanplan se siguesse de besonh que l'ajude a codinar-lo, ac harè damb boni talents.

S'alegrèc eth soldat dera bona gràcia deth mosso, e li didec que se volie mestrar, qu'eth lo treirie d'aqueth ablasigat mestièr. Ad açò responcec Rincon que, en èster aqueth eth prumèr dia que lo tengue, non lo volie deishar d'anar tan lèu, enquia veir, aumens, çò qu'auie de mau e de bon; e se non lo contentèsse, eth li balhaue era sua paraula de qué li servirie ada eth abantes qu'a un canonge.

Arric eth soldat, lo carguèc pro ben, li mostrèc era casa dera sua damaisèla, entà que se'n sabesse d'ara endauant e eth non auesse besonh, quan un aute còp l'amièsse, d'acompanhar-lo. Rincon prometec fidelitat e bon tracte. Li balhèc eth soldat tres quarts, e en un virament de uelhs tornèc ena plaça entà non pèrder eth hiu; pr'amor que tanben d'aguesta diligència les avertic er asturiano, e de qué quan arribèsse peish mund (ei a díder: ables, o sardines o pegoses) be ne poirien cuéller béri uns e hèr-se a vier es guanhs, aumens entàs despenes deth dia; mès qu'aquerò ac auien de hèr damb sagacitat e compde, entà que non perdessen eth credit, qu'ère çò que mès importau en aqueth exercici.

A maugrat era rapiditat que tornèc Rincon, ja trapèc en madeish lòc a Cortado. S'apressèc Cortado a Rincon, e li demanèc se com l'auie anat. Rincon dauric era man e l'amuishèc es tres quarts. Cortado calèc era sua en pitrau e treiguec ua petita bossa, que se vedie qu'auie estat hèta d'ambre en tempsi passadi; venguie un shinhau holat, e didec:

- Damb aguesta me paguèc era sua reverència er estudiant, e damb dus quarts; mès sauvatz-la vos, Rincon, per se de cas.

E, en auer-la-se balhat dejà secretaments, vaquí que torne er estudiant sudant e tresvirat de mòrt; e, en veir a Cortado, li didec se per edart auie vist ua petita bossa de taus e taus caracteristiques, que, damb quinze escuts d'aur en aur e damb tres reiaus d'a dus e tanti maravedís en quarts e ueitaus, li mancaue, e que li didesse se l'auie agarrat en tant qu'eth li crompaue. Ad açò, coma s'arrén, sense hèr-se'n ne mudar-se'n, responcec Cortado:

- Çò que jo saberia díder d'aguesta bossa ei que non deu èster perduda, s'eí que vòsta mercé non la botèc en lòc segur.
- Qu'eí aquerò, pecador de jo!, responcec er estudiant: que non la deuí botar en lòc segur, pr'amor que me la panèren!
- Çò de madeish me semble a jo, didec Cortado; mès que i a remèdi entà tot, mens entara mòrt, e çò qu'a vòsta mercé li cau hèr, prumèr de tot, ei auer paciència; que de mens mos a hèt Diu e un dia ven darrèr un aute, e tau haràs tau traparàs; e poirie èster que, damb eth temps, qui panèc era bossa s'en penaïsque e se l'entornèsse a vòsta mercé mascarada.
- Era mascara que la perdonaríem, responcec er estudiant.

E Cortado contunhèc dident:

- E plan que òc, que cartes d'excomunicacion n'auem, paulines, e bona diligéncia, quiei era mair dera bona ventura; encara que, de vertat, non voleria jo èster eth portaire d'aguesta bossa; pr'amor que s'ei que vòsta mercé tengue bèra orde sagrada, que me semblarie a jo auer cometut quauque gran incèst, o sacrilègi.
- E plan qu'a cometut sacrilègi!, didec ad açò eth dolut estudiant; que, encara que non sò prèire, senon sacristan d'ues monges, es sòs dera bossa èren deth tèrc d'ua caperania, que me balhèc a crubar un prèire amic mèn, e son sòs sagrati e senhadri.
- Que s'ac hèsque coma pogue, didec Rincon en aguest punt; que non li passe arren; que dia de judici n'auem, a on tot gesserà ena bugada, e alavetz se veirà se qui siguec Callejas e er atrevit que gausèc cuélher, panar e degalhar eth tèrc dera caperania. E guaire rend cada an? Digue-me, senhor sacristan, se li platz.
- Rend era puta que m'amainadèc! Be sò jo ara entà díder se guaire rend!, responc eth sacristan tot enforismat. Didetz-me, frairs, se vo'n sabetz de quauquarren; se non demoratz damb Diu, que jo la voi hèr anonciar publicaments.
- Que non me sembla mau remèdi aguest, didec Cortado, mès tengue compde era vòsta mercé de qué non se li desbremben es donades dera bossa, ne era quantitat puntuau des sòs que van en era; pr'amor que se s'enganhe en bèth ardit, non apareisherà bric mès, e d'aquerò ne balhi fe.
- Non mos cau crànher sus açò, responc eth sacristan, pr'amor que lo tengui mès ena memòria qu'eth tocar des campanes: non me confonerè ne un atòm.

Treiguec alavetz, dera pòcha de dejós eth vestit un mocador de hiu damb dentèles entà secar-se era sudor, que queiguie deth sòn ròstre coma en un alambil; e, tan lèu lo vedec Cortado, que lo hec sòn. E en tot auer partit eth sacristan, Cortado l'acacèc e l'atrapèc enes Gradas, a on lo cridèc e lo hec a vier a despart; e aquiu li comencèc a díder ua sòrta d'asenades, mèsalèu les poirièm cridar fanfarronades, sus eth panatori e trobalha dera bossa, en tot balhar-li bones esperances, sense acabar jamès cap rason que comencèsse, qu'eth praube sacristan ère embadoquit en escotar-lo. E coma que non venguie de compréner çò que li didie, hège que li repetisse era rason dus e tres viatges.

L'estaue guardant Cortado ena cara atentiuaments e non li trège es uelhs des sòns uelhs. Eth sacristan lo guardaue dera madeisha manèra, penjat des sues paraules. Aguest tan gran encantament hec que Cortado podesse concludir era sua òbra, e subtilaments li treiguec eth mocador dera pòcha de dejós eth vestit; e, en tot hèr-li adiu, li didec que tath ser sagèsse de veder-lo en aguest madeish lòc, pr'amor qu'eth ère qu'ère causa hèta qu'un gojat deth sòn madeish mestier e dera madeisha nautada, qu'ère un shinhalet lairon, l'auie cuelhut era bossa, e qu'eth se comprometie a saber-se'n, en pògui o molti dies.

Damb aquerò se consolèc un shinhau eth sacristan, e se hec adiu de Cortado, que venguec a on ère Rincon, qu'ac auie campat tot un shinhau desseparat d'eth; e mès entà baish i auie un aute mosso, que vedec tot çò que s'auie passat e com Cortado balhaue eth mocador a Rincon; e, en tot apressar-se ada eri, les didec:

- Diguen-me, senhors galants: vòstes mercés son de mala entrada, o non?
- Non comprehenem çò que didetz, senhor galant, responc Rincon.
- Que non m'entenen, senhors *murcios*? (panaires), responc er aute.
- Non èm ne de Teba ne de Murcia, didec Cortado. Se bèra causa vò, digue-la; se non, anatz-vo'n damb Diu.
- Non lo comprehen?, didec eth mosso. Donques que jo vos ac harè compréner, e béuer, damb ua culhèra d'argent; que voi díder, senhors, se son vòstes mercés lairons. Mès non sabi se per qué les demani aquerò, pr'amor que ja me'n sabi que ne son; mès didetz-me, se com non auetz anat ena doana deth senhor Monipodio?

- Dilhèu se pague en aguesta tèrra impòst de lairons, senhor galant?, didec Rincon.
- Se non se pague, responec eth mosso, aumens se registren dauant eth senhor Monipodio, qu'ei eth sòn pair, eth sòn mèstre e era sua empara; e atau, les conselhi que venguen damb jo a balhar-li aubediéncia, o se non, non gausen panar sense eth sòn permís, que les costarà car.
- Jo me pensè, didec Cortado, qu'eth panar ère mestìer liure, desliurat de rapalhons e percentatges; e que se se pague, ei per tot amassa, en tot balhar gatges ara gargamèra e as espatles. Mès, s'atau ei, e en cada tèrra tien eth sòn usatge, sauvem nosati eth d'aguesta, que, en èster era principau deth mon, serà eth mès oportun de tot eth. E atau, volgue vòsta mercé guidar-mos entà a on ei aguest cavalièr que didetz, que ja è jo bèra referéncia, sivans ac è entenut a díder, de qué ei plan qualificat e generós, e, ath delà, adreit en mestìer.
- Be niei de qualificat, adreit e sufisent!, responec eth mosso. Autant niei, qu'en quate ans que hè que tie eth cargue d'èster eth nòster màger e pair, sonque quate an patit en *finibus terrae*, e causa d'uns trenta *envesadi* (còps enes espatles) e uns seishanta dus en *gurapas* (galères.)
- De vertat, senhor, didec Rincon, qu'atau comprenem aguesti nòms coma volar.
- Comencem a caminar, que jo vo'les anarè explicant peth camin, responec eth mosso, amassa de béri uns mès, que vos convie saber coma eth pan de cada dia.

E atau, les anec dident e amuishant d'auti nòms, d'aguesti qu'eri ne diden frairaus o dera fraternitat, tant qu'exprimie es sues rasons, que non sigueren pògues, pr'amor qu'eth camin ère long; e didec Rincon ath sòn guida:

- Ei vòsta mercé, dilhèu, panaire?
- Òc, responec, entà servir a Diu e ara bona gent, encara que non sò des mès versadi; que sò solet en an de noviciat.

Ad açò que responec Cortado:

- Qu'ei ua causa naua entà jo que me'n sapia qu'age lairons en mon entà servir a Diu e ara bona gent.

E responec eth mosso:

- Senhor, jo non me cali en *tologies*; çò que sabi ei que cadun en sòn mestìer pòt laudar a Diu, e mès damb era orde que tie balhada Monipodio a toti es sòns hilhòus.
- Solide, didec Rincon, que deu èster bona e santa, donques que hè qu'es panaires servisquen a Diu.
- Ei tan santa e bona, repliquèc eth mosso, que sabi pas se se poirà mielhorar en nòste art. Eth tie manat que de çò que panèsssem mos cau dar quauquarren o bèra aumòina entar òli dera lampa d'ua imatge plan devota qu'ei ena ciutat, e de vertat qu'auem campat granes causes pr'amor d'aguesta bona òbra; perque es dies passadi balhèren tres *angoishes* a un *quatrèire* qu'auie panat dus *rosnos*, e a maugrat d'èster aflaquit e damb febre, atau les patic sense cantar, coma s'arren. E aquerò ac atribuïm es deth mestìer ara sua bona devocion, pr'amor qu'es sues fòrces non èren pro entà sostier eth *prumèr desconcert* deth borràu. E coma m'en sabi que me preguntaràn sus béri mots des qu'è dit, me voi auançar entà les ac díder abantes que m'ac demanen. Que sàpien vòstes mercés que *quatrèire* ei panaire de bestiar; *angoisha* qu'ei eth torment (foetades); *rosnos*, es polins, damb perdon; *prumèr desconcert* son es prumèrs torns de còrda que balhe eth borràu. E auem mès causes: que pregam eth rosari, repartit pendent tota era setmana, e quauqui uns de nosati non panam en diuèndres, ne parlam damb deguna hemna que se cride Maria eth dissabte.
- Que tot aquerò me sembla perfècta, didec Cortado; mès digue-me vòsta mercé: se hè bèra auta restitucion o ua auta penitència ath delà dera mentada?
- D'lsruerò de restituir, que non mo'n cau parlar, responec eth mosso, pr'amor qu'ei causa

impossibla, per tòrt des parts que se dividís çò de panat, amiant cadun des ministres e contraents era sua; atau, donc, eth prumèr panaire non pòt restituir arren; mès que mès, pr'amor qu'arrés mos mane hèr aguesta diligéncia, donques que jamès mos coheissam; e se mos trèn cartes d'excomunicacion, jamès mo'n sabem, pr'amor que non viem ena glèisa en moment que se liegen, se non ei es dies de jubilèu, pes guanhys que mos hè a vier era assisténcia de fòrça gent.

- E damb solet aquerò que hèn, didec Cortadillo, aguesti senhors asseguren qu'era sua vida ei santa e bona?
- Donques se qué tie de mau?, didec eth mosso. Non ei pejor èster eretge o renegat, o aucir a sa pair e sa mair, o èster *solumico*?
- Sodomita volerà díder vòsta merce, responsec Rincon.
- Aquerò è dit, didec eth mosso.
- Que tot ei dolent, repliquèc Cortado. Mès, donques que vòsta mercé a volut qu'entrem en aguesta confraria, vòsta mercé que s'esdegue un shinhau, qu'è talents de veder-me damb eth senhor Monipodio, que tantes vertuts se condén.
- Lèu se complirà eth vòste desir, didec eth mosso, que ja d'aciu se desnishe era sua casa. Vòstes mercés que se demoren ena pòrta, que jo entrarè entà veir s'ei desocupat, pr'amor qu'aguestes son es ores qu'acostume a balhar audiéncia.
- Que sigue entà ben, didec Rincon.

E, en tot auançar-se un shinhau eth mosso, entrèc en ua casa non guaire bona, senon de plan mala aparença, e es dus s'estèren demorant ena pòrta. Eth gessec lèu e les cridèc, e eri entrèren, e eth sòn guida les manèc demorar-se en un pati enravolat, e de tan net e apolidit semblaue que vessaue carmin de çò de mès fin. En un costat i auie un banc de tres pès e en autre costat un cantre desbocat damb ua petita gèrra ath dessús, non mens maumetuda qu'eth cantre; en ua auta part i auie un tapís de sanha, e ath miei un test, qu'en Sevilla criden *maceta*, de baselic.

Guardauen es mossos atentiuaments es jòies dera casa, tant que baishauet eth senhor Minipodio; e, en veir que tardaue, gausèc Rincon entrar en ua sala baisha, de dues estances petites qu'èren en pati, e vedec en era dues espades d'escrima e dus escuts de siure, penjats per quate claus, e ua arca grana sense cobèrta ne arren que la caperèsse, e uns auti tres tapisi de baselic estenudi en solèr. Ena paret deth dauant i auie aganchada ua imatge de Nòsta Senhora, d'aguestes de mala estampa, e mès entà baish penjaue un cabasset de palma e, encaishada ena paret, un gibrelh blanc, d'a on concludic Rincon qu'eth cabasset servie de calaishon d'aumòines e eth gibrelh entà sauvar aigua senhada, e atau ère.

Mentretant, entrèren ena casa dus mossos d'uns vint ans cadun, vestits d'estudiants; e, ara seguida, dus cabassaires e un cèc; e, sense qu'arrés didesse arren, comencèren a passejar-se peth pati. A lèu, entrèren dus vielhs damb vestits longs, damb lunetes que les hègen mès grèus e digni d'èster respectadi, damb un rosari cadun enes sues mans. Darrèr sòn entrèc ua vielha haudada e, sense badar boca, se calèc ena sala; e, en auer cuelhut aigua senhada, damb plan molta devucion se placèc de jolhs dauant era imatge e, ath cap d'ua bona estona, en punar prumèr tres viatges eth solèr e quilhadi es braci e es uelhs entath cèu tanben tres còps, se lheuèc e metec era sua aumòina en cabasset, e gessec damb es auti en pati. En resumit, en pòc d'espaci s'amassèren en pati enquia catorze personnes de diuèrsi vestits e mestiers. Arribèren tanben, des darrèrs, dus coratjosi e valents gojats, de longues mostaches, chapèus de grana volada, cothèrs ara valona, cauces de color, ligues de gran volume, espades de mèrca, ua pistoleta cadun en lòc de dagues, e es sues broquetes penjades deth cinturon; es quaus, sonque entrar, tachèren es uelhs de trauers en Rincon e Cortado, per çò que les èren estranhs e non les coneishien. E en apressar-se ada eri, les demanèren s'èren dera confraria. Rincon responsec que òc, e plan servidors de vòstes mercés.

Que venguec en aguest punt eth moment que baishèc eth senhor Monipodio, autant demorat que ben vist d'aquera virtuosa companhia. Semblaue d'edat de quaranta cinc a quaranta sies ans, naut de

còs, brun de cara, cilhabarrat, de barba nera e plan espessa; es uelhs, encastadi. Vengue en camisa, e pera dubertura deth dauant desnishaua ua sèuva: autant ère eth pelhasson qu'auie en pitrau. Amiaue ua capa de tela de lan de mala qualitat que lo curbie lèu enquias pès, enes quaus portaue ues sabates empantoflades, li curbien es cames uns cambalets de tela, amples e longs enquiathe cauilhar; eth chapèu ère des dera màfia, campanat de copa e tendut de hauda; lo trauessaue ua eissarpa pera esquia e pitraus d'a on penjaue ua espada ampla e cuerta, atau qu'es deth gosset (sòrta de sabre); es mans èren cuertes, peludes, e es dits gròssi, e es ungles amples e cuertes; es cames non se campauen, mès es pès èren extraordinàriaments ampli e ossudi. Efectiuaments, representaua eth mès bast e difòrme barbar deth mon. Baishèc damb eth guida des dus, e, agarrant-les des mans les presentèc a Monipodio, en tot díder:

- Aguesti son es dus boni gojats qu'a vòsta mercé li didí, senhor mèn Monipodio: que vòsta mercé les examine e veirà se com son digni d'entrar ena nòsta congregacion.
- Qu'ac harè de boni talents, responec Monipodio.

Que m'auia desbrembat de díder que, tanlèu Monipodio baishèc, ath còp, toti es que lo demorauen li heren ua prigonda e longa reverència, exceptat des dus valents, que, sense balhar-li importància, se descurbiren dauant d'eth en senhau de respècte, e Dempús tornèren a passejar-se per un costat deth pati, e per aute se passejaue Monipodio, que demanèc as nauis er exercici, era pàtria e pairs.



Ad açò Rincon responec:

- Er exercici que ja ei dit, donques que viem dauant de vòsta mercé; era pàtria non me semble de guaira importància dider-la, ne tanpòc es pairs, pr'amor que non s'a de balhar informacion entà recéber bèth abit aunorat.

Ad açò responec Monipodio:

- Vos, hilh mèn, qu'ètz en çò de cèrt, e ei causa plan acertada amagar çò que didetz; pr'amor que s'es causes non se passesssen coma siguesse de besonh, non ei bon que demore assentat ena signatura d'escrivan, ne en libre des entrades: "Fulano, hilh de fulano, vesin de tau part, tau dia lo pengèren, o lo foetèren", o bèra causa semblabla, que, ath delà sone mau enes bones aurelhes; e atau, que torni a díder qu'e profitós carar era pàtria, amagar as pairs e cambiar es pròpis

nòms; encara qu'entà nosati non a d'auer arren amagat, e solet ara voi saber es nòms des dus.

Rincon didec eth sòn e Cortado tanben.

- Donques d'ara endauant, responce Monipodio, voi e ei era mia volentat que vos, Rincon vos cridetz Rinconete, e vos, Cortado, Cortadillo, que son nòms que s'avien coma un motle ara vòsta edat e as nòstes ordenances, dejós es quaus ei de besonh de saber es nòms des pairs des nòsti confraires, pr'amor qu'auem eth costum de hèr a díder quauques misses cada an pes amnes des nòsti defuntadi e benfactors, en tot trèir eth fondament entara aumòina de qui les ditz de bèra partida de çò que se raube; e aguestes taus misses, atau dites que pagades, diden que profiten as amnes per via de *naufragi*, e quèn dejós es nòsti benfactors: eth procurador que mos defen, eth goró que mos avise, eth borrèu que mos tie compassion, eth que, quan bèth de nosati hug peth carrèr e ath darrèr lo criden: "ath lairon, ath lairon"! "Arturatz-lo, arturatz-lo!", un se place ath miei e s'opause ara peaina que l'acacen, en tot díder: "Deishen-lo ath praube, que ja pro mala ventura tie! Aquiu a on vage lo punirà eth sòn pecat". Que tanben son benfactoires nòstes, es secorreires, que mos secorren damb eth sòn sudor, atau enes verdes qu'enes madures; e tanben ne son es nòsti pairs e mairs, que mos heren a vier en mon, e er escrivian, que siei de bon tier, non i a cap delicte que sigue colpa, ne colpa que se li balhe guaira pena; e, per toti aguesti qu'è dit, hè era nòsta confraria cada an eth sòn *adversari* damb era màger pompa e solemnitat que podem.
- Per cèrt, didec Rinconete, dejà confirmat damb aguest nòm, qu'ei òbra digna deth plan naut e prigond engenh qu'auem entenut que vòsta mercé, senhor Monipodio, tie. Mès es nòsti pairs encara gaudissen dera vida; s'en era les artenhéssem, balharam Dempús notícia ad aguesta plan erosa e intercessora confraria, pr'amor de qué se les hège entàs sues amnes aguest *naufragi o tormenta* o aguest *adversari* que vòsta mercé ditz, damb era solemnitat e pompa acostumada; s'ei que non se hèisque mielhor damb pompa e solitud, coma tanben insinuèc vòsta mercé enes sues rasons.
- Atau se harà, o non demorarà de jo ne un solet tròç, repliquèc Monipodio.

E, en tot cridar ath guida, li didec:

- Aprèssa-te, Ganchuelo: son premanidi es vigilants?
- Òc, didec eth guida, que Ganchuelo ère eth sòn nòm: qu'auem tres sentinelas susvelhant, e non mos cau pòur que mos agarren sobtaments.
- Tornant, un aute còp, ara nòsta, didec Monopodio, voleria saber, hilhs, çò que sabetz entà balhar-vos eth mestier e er exercici cossent era vòsta inclinason e abiletat.
- Jo, responce Rinconete, m'en sabi un shinhau deth *floreo de Villan* (params en jòc des cartes); que se me comprene ben era qüestion; qu'è bona vista entàs vantariòus; hèsquì plan ben ara *sola*, as deth *quate* e as deth *ueit*; que tampòc se m'escape eth *raspadillo*, *verrueta e eth colmillo*; que m'entrèc coma pera boca d'un lop coma s'arren, e gausaria a hèr un tèrç de gandesada abantes qu'un tèrç de Napolis, e a fòter un esclafit ath mès pintat mielhor que dus reiaus prestadi.
- Son principis, didec Monipodio, mès totes aguestes que son flors de lavanda vielhes, e tan tengudes, que non i a principiant que non les sàpie, e solet servissen entà quauqu'un que sigue tan blanc que se dèishe aucír de mieja net en baish; mès que se passarà eth temps e mos veiram: qu'assetant sus aguest fondament mieja dotzea de leçons, jo demori, per Diu, que ne gesseratz oficiau famós, e, autanplan mèstre.
- Tot que serà entà servir a vòsta mercé e as senhors confraires, responce Rinconete.
- E vos, Cortadillo, qué sabetz?, preguntèc Monipodio.
- Jo, responce Cortadillo, sabi eth param que diden "mete-ne dus e trèi-ne cinc", e sabi balhar-li paupament a ua pòcha de dejós eth vestit damb plan rapiditat e assopliment.

- Sabetz mès?, didec Monipodio.
- Non, per tòrt des mèns grani pecats, responce Cortadillo.
- Non vo'n hescatz, hilh, repliquèc Monipodio, qu'auetz arribat a pòrt e a estudi a on ne vos negaratz ne deisharetz de gésser plan ben aprofitat de tot aquerò que mès vos convenguesse. E, en aquerò deth coratge, se com anatz, hilhs?
- Com mos a d'anar, responce Rinconete, senon fòrça ben!. Coratge n'auem entà escométer quinsevolh empresa que toquèsse ath nòste art e exercici.
- Plan ben, responce Monipodio, mès que voleria jo que tanben n'auesset entà patir, se siguesse de besonh, mieja dotzea de tortures sense badar boca ne díder aguesta boca ei mia.
- Ja mo'n sabem, senhor Monipodio, se qué vò díder, aciu, tortures, e entà tot qu'auem coratge; pr'amor que non èm tant ignorant que non mos vengue entath cap que çò que ditz era lengua ac pague era gòrja; e fòrça mercés li balhe eth cèu ar òme atrevit, per non cridar-lo de ua auta manèra, que li dèishe ena sua lengua era sua vida o era sua mòrt, coma s'auesse guaires mès lètres un non que un òc!
- Qu'ei pro, que non cau mès!, didec alavetz Monipodio. Digui que solet aguesta rason me convenç, m'aublique, me persuadís e me fòrce a qué vos assentetz coma confraires majors e que se vos exempte der an de noviciat.
- Que jo sò d'aguesta pensada, didec un des valents.

E a ua soleta votz ac confirmèren toti es presents, qu'aien escotat tota era convèrsa, e li demanèren a Monipodio que, ath delà, les concedisse e permetesse gaudir des immunitats dera confraria, pr'amor qu'era sua preséncia agradiua e era sua convèrsa ac meritaue tot.

Eth responce que, pr'amor de dar contentament a toti, dès aqueth moment les ac concedie, en tot avertir-les que les estimèssen en molt, pr'amor qu'èren eth non pagar mieja part deth prumèr panatori que hessen; non hèr servicis mendres en tot aqueth an, ei a díder: non amiar recaptacion de cap frair màger ena preson, ne ena casa, de part des sòns contribusents; pilhar eth turc blos (béuer vin coma cau); hèr taulejada quan, com e a on volessen, sense demanar permís ath sòn patron; entrar ath repartiment, solide, damb açò que panèssen es sòns frairs majors, coma se siguessen un mès d'eri, e d'autes causes qu'eri tengueren coma gràcia plan senhalada, e es auti, damb paraules mesurades, les arregraïren fòrça.

En tot açò, entrèc un gojat corrent e desalendat, e didec:

- Er ussièr des gandiaires vie de cap ad aguesta casa, mès que non se hè a vier acompanhada.
- Qu'arrés se'n hèisque, didec Monipodio, qu'ei amic e jamès vie entà hèr-mos mau. Padegatz-vos, que jo gesserè a parlar-li.

Toti se tranquillizèren, que ja èren un shinhau espauridi, e Monipodio gessec en portau, a on trapèc ar ussièr, que s'estèren ua estona en tot blagar, e dempùs tornèc a entrar Monipodio e preguntèc:

- A qui li toquèc aué era plaça de San Salvador?
- A jo, didec eth guida.
- Donques com s'a passat, didec Monipodio, que non se m'a amuishat ua bossa d'ambre qu'aguest maitin en aqueth lòc acabèc damb quinze escuts d'aur e dus reiaus d'a dus e sabi pas se guairi quarts?
- Qu'ei vertat, didec eth guida, qu'aué manquèc aguesta bossa, mès jo que non la è cuelhut, ne me posqui imaginar se qui l'auesse cuelhut.

- Pòga trufaria damb jo!, repliquèc Monipòdio, era bossa li cau aparéisher, pr'amor que la demane er ussièr, qu'ei amic e mos hè mil favors ar an!

Tornèc a jurar eth mosso que non ne sabie arren d'era. Comencèc a embestiar-se Monipodio, de manèra que semblaue que li gessie des uelhs, huec usclan, e didec:

- Qu'arrés se vante de trincar era mès minima causa dera nòsta ordre, que li costarà era vida! Que se hèque a veir era bossa; e se s'amague entà non pagar es drets, jo li balharè tot çò que li tanhe e botarè era rèsta dera mia casa; pr'amor que mès li cau gésser content ar ussièr.

Que tornèc a jurar eth mosso e a maudider-se, en tot díder qu'eth non auie tocat era tau bossa ne l'auie vist damb es sòns uelhs; çò que siguec méter encara mès huec ara colèra de Monipodio, e costar que tota era Junta se tarabastèsse, en veir que se trincauen es sòns estatuts e bones ordenances.

En veir Rinconete tau sarabat e tarrabastòri, li semblèc que serie bon solatjar-lo e hèr content ath sòn major, que crebaue de ràbia; e, en tot conselhar-se deth sòn amic Cortadillo, damb eth convengut d'ambdús, treiguec era bossa deth sacristan e didec:

- Que s'acabe er ahèr, senhors mèns, aciu qu'ei era bossa, sense mancar-li arren de çò qu'er ussièr manifèste; qu'aué eth mèn camarada Cortadillo se la hec a vier, amassa d'un mocador qu'ath madeish patron li panèc a mès a mès.

Dempùs treiguec Cortadillo eth mocadoret e lo hec a veir; en tot veir aquerò, Monipodio didec:

- Cortadillo eth Brave, qu'aguest titol e subernòm l'a de demorar d'aciu endauant, demore-se damb eth mocador e a compde mèn se demore era satisfaccion d'aguest servici; e era bossa li cau amiar-la ar ussièr, qu'ei d'un sacristan parent sòn, e conven que se complisque aqueth arrepèrvèri que ditz: "que non ei molt qu'ad aqueth que te balhe era garia sancera, tu li balhes ua pauta d'era". Plan mès dissimule aguest bon ussièr en un dia, que nosati li pogam balhar en cent.

De comun acòrd aproverèn toti era cavalerositat des dus nauèths e era sentència e opinion deth sòn major, que gessec a balhar era bossa ar ussièr; e Cortadillo se demorèc confirmat damb eth subernòm de Brave, tau que siguesse Alfonso Perez de Guzman, el Bueno, que lancèc eth guinhauet pes murs de Tarifa entà esgorjar ath sòn solet hilh.

En tornar, que tornèc, Monipodio, entrèren damb eth dues gojates, arrasadi es ròstres, plei de color es pòts e es pitraus de cerusa, caperades damb miei mantèls de lan trenada, plees de despreocupacion e desvergonhades: senhaus clars pes quaus, en veder-les Rinconete e Cortadillo, se'n saberen qu'eren dera casa ; e non s'enganhèren en arren. E, atau qu'entrèren, vengueren damb es braci dubèrts, era ua entà Chaqueznaque e era auta entà Maniferro, qu'aguesti èren es nòms des dus valents; e eth de Maniferro ère pr'amor qu'amiaue ua man de hèr, en sòrta dera que l'auie estat talhada pera justícia. Eri les abracèren damb grana alegria, e les preguntèren s'amiauen quauquarren entà banhar er erbèr.

- E n'auie de mancar, dreitièr mèn?, responec era ua, que se cridaue era Gananciosa. Que non s'estarà guaire a arribar Silbatillo, eth tòn portaire, damb eth tistèr arràs de çò que Diu a volut.

E atau siguec, pr'amor qu'en un virament de uelhs entrèc un gojat damb un tistèr de bugada caperat damb un linçò.

S'alegrèren toti damb era entrada de Silbatillo, e ath còp manèc trèir Monipodio un des tapisi de broa que i auie ena estança, e estender-lo ath miei deth pati. E manèc, atau madeish, que toti se seiguessen en rotlèu; pr'amor que, en bracar-se era colèra, se tractarie de çò que mès convenguesse. Alavetz, didec era vielha qu'auie prenat era imatge:

- Hilh Monipodio, jo que non sò entà hèstes, pr'amor qu'amii un mau de cap, hè ja dus dies, que me hè a vier lhòca; ath delà, abantes de meddia me cau anar a complir es mies devocions e plaçar es candeletes a Nòsta Senhora des Aigües e ath Sant Crucific de Sant Agustin, que non ac deisharia de hèr encara que nheuèsse e auesse torbeg. Que jo è vengut pr'amor qu'anet eth

Renegado e Centopiés me heren a vier en casa un tistèr de bugada, un shinhau mès gran qu'aguest, plen de ròba blanca; e per Diu e pera mia amna que venguie damb eth sòn cendre e tot, qu'es praudi non deueren auer temps de trèir-lo, e venguen en tot baishar-les es pisharretes dera sudor, que hège pena de veder-les entrar alendant e baishant era aigua pes sues cares, que semblauen uns angelets. Me dideren que cercauen un elevaire qu'auie pesat uns quants motons ena Canisseria, entà veir se li podien hèr ua repassada en ua grana bossa de reiaus que portau. Non treigueren deth cabàs era ròba ne la compdèren, fidadi ena rectitud dera mia consciéncia; e atau me concedisque Diu es mèns desitges e mos liure a toti deth poder dera justícia, que non è tocat eth tistèr, e qu'ei tan cancer coma quan neishec.

- Que mos ac credem tot, senhora mair, responc Monipodio, e que s'estongue aquiu eth tistèr, que jo vierè, a boca de net, e harè *cala e cata* (examinar) de çò que contie, e balharè a cadun çò que li tanhesse, ben e fidèuments, coma è eth costum.
- Que sigue atau qu'ac manèsses, hilh, responc era vielha; e, coma qu'ei tard, balhatz-me ua glopassada, se n'auetz, entà padegar aguest estomac, que tant aflaquit va de contunh.
- E plan que ne beueratz, mair mia!, responc era Escalanta, qu'atau se cridaue era companha dera Gananciosa.

E, en tot descaperar eth tistèr, apareishec ua bota a manèra de cuer, damb ues dues arròbes de vin e ua siata de siure que i podie càber plan ben e sense exagerar, enquia ua *azumbre* (mesura d'uns dus litres); e, en tot aumplir-la era Escalanta, se la botèc enes mans ara plan devòta vielha, que, agarrant-la damb es dues mans e auent bohat un shinhau era esgluma, didec:

- Plan molt que ne hiquères, hilha Escalanta, mès que Diu balharà forces entà tot.

E, apressant-se era siata enes pòts, de tira, sense alendar, lo hec a passar deth siure entar estomac, e acabèc dident:

- Qu'ei de Guadalcanal, e plan que tie un èster non èster de guish, eth senhoret. Que Diu te solatge, hilha, qu'atau m'as solatjat; mès que cranhi que me hèisque mau pr'amor qu'encara non è esdejoat.
- Non se passarà, mair, responc Monipodio, qu'ei vin de tres ans.
- Atau ac demori jo ena Vèrge, responc era vielha.

E ahigec:

- Guardatz, gojates, s'auetz bèth quart entà crompar es candeletes dera mia devucion, pr'amor que damb era prèssa e talents qu'auia de vier a balhar es naues deth tistèr, me desbrembè en casa era bossa.
- Jo òc que n'è, senhora Pipota, qu'atau se cridaue era brava vielha, responc era Gananciosa; cuelhe, aciu li balhi dus quarts: d'un li demani que ne crompe ua entà jo, e la bote ath senhor Sant Miquèu; e se ne pòt crompar dues, bote era auta ath senhor Sant Blas, que son es mèns avocats. Voleria que ne placèsse ua auta ara senhora Santa Lucia, que, per çò des uelhs, tanben li tengui devucion, mès que non è menudalha; dilhèu un aute dia poiram complir damb toti.
- Plan ben haràs, hilha mia, e tie compde d'èster miserabla; qu'ei de fòrça importància amiari era persona es candèles dauant sòn, abantes que se morisque, e non demorar que les boten es eretèrs o es testamentaris.
- Qu'ac ditz ben era mair Pipota, didec era Escalanta.

E, en hicar era man ena bossa, li balhèc un aute quart e l'encomanèc que placèsse ues autes dues candeletes as sants qu'ada era li semblèssen qu'èren des mès profitadi e arregraïdi. Alavetz, se n'anèc era Pipota en tot díder-les:

- Gauditz, hilhs, ara qu'ètz a temps; que vierà era vielhesa e ploraratz en era es estones que

perdéretz ena joenesa, atau que jo les plori; e encomanatz-me a Diu enes vòstes oracions, que jo harè madeish per jo e per vosati, pr'amor de qué Eth mos liure e sauve enes moments perilhosí, sense subersauts dera justícia.

E damb aquerò, partic.

Dejà partida era vielha se seigueren toti ath torn deth tapis, e era Gananciosa estenec eth linçò coma servieta; e çò de prumèr que treiguec deth tistèr siguec un gran hèish d'arravets e enquia dues dotzées d'iranges e citrons, e Dempús ua coquèla grana plia de talhs de merluça fregida. Hec a veir Dempús miei hormatge de Flandes, e ua ola de famoses olives, e ua sièta de cambaròts, e ua grana quantitat de cranques, damb es sòns atrasentes taperes negades damb peberòts, e tres pans plan blanqui de Gandul. Que serien uns catorze es der esdejoar, e degun d'eri deishèc de trèir eth sòn guinhauet de mange auriò, exceptat de Rinconete que treiguec era sua mieja espada. As dus vielhs des vestits longs e ath guida les toquèc er escanciar damb eth siure de brinphon. Mès, a penes auien començat er assaut as iranges, que les espauric a toti es còps que balhèren ena pòrta. Les manèc Monipodio que se solatgessen, e, en tot entrar ena sala baisha e despenjant un escut, plaçada era man ena espada, s'apressèc ara pòrta e, damb votz tohuda e espauridoira preguntèc:

- Qui cride?

Responeren de dehòra:

- Que sò jo, senhor Monipodio, que non se passe arren: sò Togarete, sentinèla d'aguest maitin, e vengui entà díder que vie aciu Juliana era Cariharta, tota esperluada e plorosa, que sembla que l'a arribat bèth desastre.

Alavetz arribèc quina que didie, petant en somics, e, en entener-la Monipodio, dauric era pòrta e manèc a Togarete que s'entornèsse ath sòn lòc de gaita e que d'aciu endauant avisèsse de çò que vedesse damb mens tapatge e bronit. Didec qu'atau ac harie. Entrèc era Cariharta, qu'ère ua gojata dera mina des autes e deth madeish mestìer. Venguie esperluada e era cara plia de bunhes, e, atau qu'enrèc en pati, queiguec en solèr estavanida. Acodiren a la secòrrer Gananciosa e Escalanta, e, en tot discordar-li eth pitrau, la trapèren tota plia de blaues e coma ablasigada. Li lancèren aigua ena cara, e era se remetec, en tot díder sorrisclant:

- Era justícia de Diu e deth Rei quèigue sus aqueth lairon desvergonhat, sus aqueth covard de baishes manères, sus aqueth tafurèl ronhós, qu'è trèt mès viatges dera horca que peus tie enes sues barbes! Malerosa de jo! Guardatz damb qui è perdut e maumetut era mia joenesa e eth floret des mèns ans, senon que per un mespredable sens còr, brigand e incorregible.
- Pòsa-te, Cariharta, didec alavetz Monipodio, qu'aciu sò jo que te harè justícia. Conda-mos eth tòn escarni, que mès t'estaràs tu a condar-lo que jo a tier-te resvenjada; ditz-me se a auut quauquarren restacat ath tòn aunor; que s'ei atau e vòs resvenja, non te cau que daurir era boca.
- Quin aunor?, responec Juliana. Respectada me veiga jo enes lunfèrns, que mès ne siguec aqueth leon damb es oelhes qu'er anhèth damb es òmes. Damb aqueth auia jo de minjar mès a pan e guinhauet, e jàder en madeish lhet? Prumèr me veiga jo minjada de chacals aguestes carns, que m'a deishat de manèra que vederatz.

E, en lheuar-se de ressabuda era pèlha enquias jolhs, e autanplan un shinhau mès, les desnishèc plens de cardenaus.

- D'aguesta sòrta m'a deishat aqueth desagraït de Repolido, en tot deuer-me mès qu'era mair que l'amainadèc. E per qué vos pensatz qu'ac a hèt? Coma i a mon, que li dè jo ocasion entad açò! Non, per cèrt, non ac hec que pr'amor que, en èster jogant e perdent, m'envièc a demanar en çò de Cabrillas, eth sòn portaire, trenta reiaus, e non li'n hi a vier que vint-e-quate, qu'eth travalh e er in que jo les auia guanhauet pregui jo ath cèu que vage en descompde des mèns pecats. E, coma pagament d'aguesta cortesia e bona òbra, en creir eth que jo li riflaua quauquarren deth compde qu'eth s'auie imaginat que jo podia tier, aguest maitin me treiguec de cap ath camp, darrèr dera Huerta deth Rey, e aquiu, entre ues oliveres, me despoltèc, e damb era cinta, sense excusar ne

recuéller es hèrs, que en maus orsets e hèrs lo veiga jo, me fotèc tanti patacs que me deishèc per mòrta. Que d'aguestà vertadèra istòria ne son testimònies aguesti cardenaus que campatz.

Aciu que tornèc a lheuar era votz, aciu que tornèc a demanar justícia, e aciu que se la prometec tornamai Monipodio e toti es valents qu'aciu i èren. Era Gananciosa li cuelhec era man entà padegar-la, en tot dider-li qu'era de boni talents balharie ua des melhores jòies qu'auie pr'amor de qué l'auesse passat çò de madeish ath sòn estimat.

- Pr'amor que, didec, voi que sàpies fraia Cariharta, se non ac sabes, qu'ad açò que s'estime ben se castigue; e quan aguesti brigands mos foten, tusten e pernegen, alavetz mos adoren; se non, ditz-me era vertat, pera tua vida: Dempús que t'auec castigat e ablasigat Repolido, non te hec bera bailina?
- Se com ua?, responc era, plorosa. Cent mil me'n hec, e aurie balhat un dit dera sua man pr'amor de qué venguesse damb eth ena sua aubèrja; e autanplan me semble que li sautèren es lèrmes des uelhs Dempús d'auer-me molut.
- Que non i a doble d'açò, responc la Gananciosa. E plorarie de pena de veir se com t'auie deishat; qu'en aguesti taus òmes, e en taus casi, encara non an acabat era colpa, que les ven eth penaïment; e tu veiràs, fraia, se non vie a cercar-te abantes que d'aciu partigam, e a demanar-te perdon de tot çò que s'a passat, en tot render-se coma un anhèth.
- En vertat, repliquèc Monipodio, que non a d'entrar per aguesta pòrta eth covard convertit, se prumèr non hè ua manifèsta penitència deth delicte cometut. L'auie eth de méter es mans ena cara dera Cariharta, ne enes sues carns, en èster ua persona que pòt rivalizar en netedat e ganància damb era madeisha Gananciosa qu'ei dauant, que non la posqui ennautir mès?.
- Ai, didec ad açò era Juliana. Non digue vòsta mercé, senhor Monipodio, mau d'aqueth maudit, qu'autant que n'ei de dolent, l'estimi mès qu'as teles deth mèn còr, e m'an tornat era amna en còs es rasons qu'a favor sòn m'a dit era mia amiga era Gananciosa, e de vertat que sò per anar a hèr-lo a vier.
- Aquerò non haràs tu peth mèn conselh, repliquèc era Gananciosa, pr'amor que s'espargerà e agranirà e harà excuses en tu coma en còs mòrt. Pòsate, fraia, qu'abantes de molt lo veiràs vier autant penaït coma è dit; e se non venguesse, l'escriueram un papèr, damb cançons, que l'amaren.
- Aquerò si, didec era Cariharta, qu'è mil causes entà escriuer-li.
- Jo serè eth secretari quan sigue de besonh, didec Monipodio; e, a maugrat que non sò bric poèta, encara, s'er òme se rebusse, gausarà a hèr dus milenats de cançons en un non arren, e quan non gessessen coma cau, jo tengui un amic barbèr, gran poèta, que mos holarà es mesures a totes ores; e en aguesta d'ara, acabem çò qu'auíem començat der esdejoar, que Dempús tot s'apraiàrà.

Estèc contenta era Juliana d'aubedir ath sòn major; e, atau, toti tornèren ath sòn *gaudeamus*, e en pòc de temps vederen eth hons deth tistèr e es escuralhes deth cuer. Es vielhs beueren *sine fine*; es mossos *adunia*; es senhores es *quieres*. Es vielhs demanèren permís entà partir. Les ac balhèc Monipodio, en tot encomanar-les de vier a dar notícia damb puntualitat de tot aquerò que vedessen dable e convenient tara comunautat. Responeren qu'eri ac tierien en compde e partiren.

Rinconete, qu'ère oishinaire de per se, en demanar prumèr perdon e licència, preguntèc a Monipodio se de qué servien ena confraria dus personatges tan peublanqui, tan grèus e acorsadi. Ad açò que responc Monipodio qu'aqueri, en sòn argòt e manèra de parlar, se cridauen abelhards, e que servien d'anar tot eth dia pera ciutat oishinant en quines cases se podie balhar eth còp de nets, e en seguir as que trègen sòs dera Contratacion o Casa dera Moneda, entà veir entà a on l'amiauen, e a on lo plaçauen; e, en tot saber-se'n, paupauen eth celh deth mur dera tau casa e dessenhauen eth lòc mès avient entà hèr es *guztaparos*, que son horats, entà hèr aisida era entrada. En resumit, didec

qu'ère era gent de mès o d'autant profit qu'auie ena sua confraria, e que de tot aquerò que pera sua indústria se panaue amiauen eth cincau, coma Sa Majestat des tresaurs; e que, damb tot açò, èren òmes de fòrça vertat, e plan aenoradi, e de bona vida e fama, temerosi de Diu e des sues consciéncies, que cada dia anauen a missa damb estranha devucion.

- E n'a d'eri tan moderadi, mès que mès aguesti dus que d'aciu se'n van ara, que se contenten damb plan mens de çò que pes nòsti dreits les tanh. Uns auti dus que i a, son palanquins, que, coma que fòrça viatges càmbien cases, se'n saben des entrades e gessudes de totes es dera ciutat, e se quines pòden èster de profit e quines non.
- Tot que me sembla fantastic, didec Rinconete, e voleria èster de bèth profit ad aguesta tan famosa confraria.
- Tostemp eth cèu afavorís es boni desirs, didec Monipodio.

Estant en aguesta convèrsa, piquèren ena pòrta; gessec Monipodio a veir se qui ère, e, en preguntà'c, responeren:

- Daurisque *voamercé*, senhor Monipodio, que sò eth Repolido.

Entenec aguesta votz Cariharta e, lheuant entath cèu era sua, didec:

- Que non lo daurisque vòsta mercé, senhor Monipodio, non daurisque ad aguest marinèr de Carpeya, ad aguest tigre d'Ocaña

Non deishèc per açò Monipodio de daurir a Repolido; mès, en veir era Cariharta que lo daurie, se lheuèc ath córrer e entrèc ena sala des escuts e, barrant era pòrta darrèr sòn, de laguens a granes votzes didie:

- Treiguen-me de dauant ad aguest pòcvau, ad aguests borràu d'innocents, encantaire de palomes adondades.

Manifero e Chiquiznate tenguien a Repolido, que tu per tu volie entrar a on s'estaue era Cariharta; mès coma que non lo deishauen, didec de dehòra:

- Qu'ei pro!, embestiada mia; per vida tua, que te padegues, pro que te vedesses maridada!
- Maridada jo, maligne?, responec era Cariharta. Tè, guarda, a on va a parar! Que ja volerries tu que ne siguessa damb tu, mès qu'abantes ne seria damb un triginèr que non pare jamès en casa, que damb tu!
- Tè, pegonha, repliquèc Repolido, acabem ja, qu'ei tard, e compde non li pugen es hums per veder-me parlar tan doç e vier tan rendut; pr'amor que, per Diu, se me puge era colèra entath campanau, que serà pejor era requeiguda qu'era queiguda! Umilie-se, e umiliem-mos toti, e non balhem ath diable.
- Autanplan li balharia jo eth sopar, didec era Cariharta, pr'amor de qué te hesse a vier a on bric mès es mèns uelhs te vedessen.
- Non vos ac digui?, didec Repolido; per Diu que vau flairant, senhora trinqueta, que me calerà lançar-lo tot a dotze, encara que non se vene!

Ad açò didec Monipodio:

- Ena mia preséncia non a d'auer excèssi: era Cariharta gesserà, non per menaces, senon per amor mèn, e tot se passarà ben; qu'es pelegeres entre es que ben s'estimen còsten un màger gost quan se hèn es patzes. Va, Juliana! Va, mainada! Va, Cariharta mia! Vene aciu dehòra peth mèn amor, que jo harè qu'eth Repolido te demane perdon de jolhs.
- S'eth hè açò, didec era Escalanta, totes que seram a favor sòn e demanaram a Juliana que gèsque aciu dehòra.
- S'aquerò a d'anar per via de rendement que sigue en detriment dera persona, didec eth Repolido,

que non me renderè a ua armada formada de prubes e desavantatjadi; mès que s'ei pr'amor qu'era Cariharta ac volgue, non digui jo calar-me de jolhs, mès un clau me calarè en front ath sòn servici.

Ariren d'açò Chiquiznaque e Maniferro, per çò que s'embestièc autant eth Repolido, en tot pensar-se que se'n fotien d'eth, que didec damb mòstres d'infinita colèra:

- Quinsevolh qu'arrisso o se pensèsse arrir de çò qu'era Cariharta, o contra jo, o jo contra era auem dit o didérem, digui que mentís e mentirà toti es viatges que se n'arrisso, o lo pensèsse, atau qu'è dit.

Se guardèren Chiquiznaque e Maniferro de tan mala mina e pòrt, qu'avertic Monipodio que vierie en un gran mau se non ac remediae; e atau, se calèc de seguit ath miei d'eri e didec:

- Qu'ei pro, cavalièrs; qu'acaben aciu es paraules majores e que se des.heiguen entre es dents; e, donques, es que s'an dit non arriben ena cintura, arrés se les agarre ara valenta.
- Qu'èm plan segurs, responec Chiquiznaque, que non se dideren ne se dideràn taus monitòris entà nosati; que, se s'auesse imaginat que se didien, qu'ère eth tamborin enes mans des que lo sabien tocar.
- Tanben aciu auem tamborin, senhor Chiquiznaque, repliquèc Repolido, e tanben, se siguesse de besonh, saberíem tocar es cascavèls, e ja è dit que qui se'n trufe mentís; e que qui auta causa pensèsse, que vengue, que damb un pam d'espada harà er òme que çò dit sigue mens dit..

E en tot díder aquerò, anaue a gésser dehòra dera pòrta. Qu'ère en tot escotar era Cariharta, e, quan entenec que se n'anaue embestiat, gessec dident:

- Tenguetz-lo, que non s'en vage, que ne harà bèra ua des sues! Non ven qu'ei embestiat, e ei un Judas *Macarello*, en aquerò dera valentia? Torna aciu, valerós deth mon e des mèns uelhs!

E apressant-se ada eth, lo cuelhec fòrtaments dera capa, e, acodint tanben Monipodio, lo retengueren. Chiquiznaque e Maniferro non sabien s'embestiar-se o non, e s'estèren parats, en tot demorar çò que Repolido harie; eth quau en veder-se prenat pera Cariharta e Monipodio s'en tornèc dident:

- Jamès es amics an de hèr enforismar as amics, ne hèr trufaria des amics, e mès que mès quan ven qu'aguesti amics s'embèstien per açò.
- Que non i a aciu amic, responec Maniferro, que volgue enforismar, ne hèr trufaria de un aute amic; e, donques que toti èm amics, que se balhen es mans es amics.

Ad açò didec Monipodio:

- Totes vòstes mercés an parlat coma boni amics, e coma taus amics se balhen es mans d'amics.

Se les dèren de seguit, e era Escalanta, en trèir-se ua pantofla, comencèc a repicar damb era coma en un tamborin; era Gananciosa agarrèc ua escampa de palma naua, que dilhèu ère per aquiu, e, rascant-la, hec un son que, encara que rauc e aspre, se hège damb eth dera patofla. Monipodio trinquèc ua sièta e hec dues castanhòles, que, hicades entre es dits e repicades damb grana leugerèsa, amiaue eth contrapunt ara pantofla e ara escampa.

S'espauriren Rinconete e Cortadillo dera naua invencion dera escampa, pr'amor qu'enquia ara non ac auien vist. Se n'encuedèc Maniferro e les didec: S'estonen dera escampa? Donques que hèn ben, pr'amor que musica mès rapida e mès alègra, ne mès de baish prètz, non s'a endonviat en mon; e de vertat qu'entení a díder er aute dia a un estudiant que ne eth Negrofeo, que treiguec ara Arauz deth lunfèrn; ne eth Marion, que pugèc sus eth daufin e gessec deth mar coma se venguesse cavalièr d'ua mula de loguer; ne er aute gran musician que hec ua ciutat qu'auie cent pòrtes e uns tanti hiestrons, jamès endonvièren mielhor sòrta de musica, tant aisida d'apréner, tan diferenta de tocar, tan sense trastes, clauilles ne còrdes, e tan sense besonh de templar-se; e encara per Diu, que diden que l'endonvièc un galant d'aguesta ciutat, que se tie coma un Hector en açò dera musica.

- Aquerò que me pensi jo, responc Rinconete, mès escotem çò que volguen cantar es musicians, que sembla qu'era Gananciosa a gargalhat, senhau de qué vò cantar.

E atau ère, pr'amor que Monipodio l'auie demanat que cantèsse quauques seguidilhes des que se tiègen; mès qui comencèc prumèr siguec Escalanta, e damp votz subtil e trincada cantèc çò que vie:

Per un sevilhan, ròi coma es valons  
tengui sorrostit eth còr

Contunhèc era Gananciosa cantant:

Per un brunet de color verd  
quina ei era fogosa que non se pèrd?

E Dempús Monipodio s'esdeguèc en manejament des sues castanhòles, e didec:

Pelegen dus amants, que se hèisque era patz;  
s'er anug ei gran, quiei eth gost mès

Que non volec era Cariharta que se pasèsse eth sòn gost en silenci, pr'amor qu'en agarrar ua auta pantofla, se calèc ena dança, e accompanhèc as auti en tot díder:

pòsa-te, anujat, non me tumes mès;  
que se ben ac campes, as tues carns tumes.

- Que se cante coma tostemp, didec ad aguesta rason Repolido, e que non se tòquen istòries passades, que non cau: çò de passat, sigue passat, e que se repilhe un aute camin, e pro.

Que hège mina de non acabar lèu eth començat cant, se non auesse estat pr'amor que piquèren ena pòrta ara prèssa; e atau gessec Monipodio entà veir se qui ère, e eth sentinèla li didec se com ath cap deth carrèr auie pistat eth baile dera justicia, e que dauant d'eth venguen eth Tordillo e eth Cernialo, ajudants neutraus. Ac enteneren es de laguens, e se tarabastèren toti de manèra qu'era Cariharta e Estalanta se caucèren es sues pantofles ath revés, deishèc era grèra Gananciosa, Monipodio es sues castanhòles, e demorèc en silenci tota era musica, amudic Chiquiznaque, s'estonèc Repolido e se suspenèc Maniferro; e toti, qui per un costat qui per autre, despareisheren, en tot pujar enes terrasses e losats, entà húger e passar ath sòn trauèrs en un aute carrèr. Jamès ua arcabusa disparada dehòra de temps, ne pericle sobtat espauric atau ara volada de palomes descuedades, coma botèc en tarabastòri e espant a tota aquera recuelhuda companhia e brava gent, era venguda deth baile dera justicia. Es dus novicis, Rinconete e Cortadillo, non sabien se qué hèr, e s'estèren quiets, en tot demorar a veir en qué paraue tota aquera tempèsta, que non anèc a mès pr'amor que tornèc eth sentinèla a díder qu'eth baile auie passat de long, sense hèr veir cap senhau de mala sospecha.

E, en tot díder aquerò a Monipodio, arribèc un cavalièr mosso ena pòrta, vestit, coma se sól díder, de barri; Monipodio lo hec a vier damp eth, e manèc cridar a Chiquiznaque, a Maniferro e a Repolido, e que des auti non baishèsse degun. Coma que s'aiuen demorat en pati, Rinconete e Cortadillo poderen enténer tota era convèrsa qu'auec Monipodio damp eth cavalièr nauèth vengut, que didec a Monipodio que per qué s'aiie hèt tan mau çò que l'aiie encomanat. Monipodio responc qu'encara non se'n sabie de çò que s'aiie hèt; mès qu'aciu s'estaue er officiau qu'aiie en cargue eth sòn negòci, e que balharie compde d'eth.

Baishèc alavetz, Chiquiznaque, e li demanèc Monipodio s'aiie complit damp era òbra que l'encomanèc dera guinhauetjada de catorze punts.

- Quina?, responc Chiquiznaque. Ei era d'aqueth mercadièr dera Encrucijada?

- Qu'ei aguesta, didec eth cavalièr.
- Mès çò que se passèc ei, responec Chiquiznaque, que jo m'estè ara demora ena pòrta de çò de sòn, e venguec abantes dera oracion; m'apressè ada eth, li tachè es uelhs en sòn ròstre, e vedí que l'auie tan petit qu'ère absoludaments impossible que i cabesse ua guinhauetejada de catorze punts; e, en non poder complir çò de prometut e hèr çò qu'amiaue ena mia *destrucion*...
- Instrucion volerà díder vòsta mercé, didec eth cavalièr, e non destrucion.
- Aquerò que volí díder, responec Chiquiznaque. Digui qu'en veir qu'ena estretesa e pòga quantitat d'aqueth ròstre non i cabien es punts prepausadi, pr'amor de qué non siguesse era mia anada de gratis, li dè era guinhauetejada a un vailet sòn, que solide la pòden plaçar de bona mèrca.
- Qu'auria volut mès que l'auesse balhat ath patron ua de sèt, qu'ath vailet ua de catorze. En efècte, damb jo non s'a complit en aguest ahèr, mès qu'ei parièr; pòc mau me haràn es trenta ducats que deishè coma senhau. Puni a vòstes mercés es mans.

E, en tot díder aquerò, se treiguec eth chapèu e virèc era esquia entà partir; mès Monipodio l'agarrèc dera capa de mescla que amiaue botada, en tot dider-li:

- Que vòsta mercé s'arture e complisque era sua paraula, pr'amor que nosati auem complit era nòsta damb fòrça onra e molt abantes: que mos manquen vint ducats, e non a de gésser d'aciu era vòsta mercé sense autrejar-les, o causa qu'ac valgue.
- E ad aquerò ditz vòsta mercé compliment de paraula, responec eth cavalièr: balhar era guinhauetejada ath vailet, en sòrta d'ath patron?
- Que ben ei en ahèr eth senhor!, didec Chiquiznaque. Que sembla que non se'n brembe d'aqueth arrepervèri que ditz: "Qui vò ben a Bertran, vò ben ath sòn can".
- Donques se de quina manèra pòt vier a prepaus ací aguest arrepervèri?, repliquèc eth cavalièr.
- E que non ei madeish, contunhèc Chiquiznaque, dider: "Qui mau vò a Bertran, mau vò ath sòn can"? E atau, Bertran ei eth mercadièr, vòsta mercé lo vò mau, eth sòn vailet ei eth can; e tumant ath cant se tume a Bertran, e eth deute rèste liquid e amie aparelhada era execucion; per çò que non i a mès senon pagar lèu sense apercebuda d'acabament.
- Aquerò juri jo pro ben, ahigèc Monipodio, que m'ac as trèt dera boca, Chiquiznaque amic, tot çò qu'enquia aciu as dit; e, atau, senhor galant, non se cale en pegaries damb es sòns sirvents e amics, senon cuelhe eth mèn conselh e pague lèu eth prètzhet. E se siguesse servit de qué se n'i balhe ua auta ath patron, dera quantitat que posque permetter eth sòn ròstre, hèsque compde de qué ja l'ac estan guarint.
- Se siguesse atau, responec eth galant, de boni talents pagaria era ua e era auta ath complet.
- Non ac dobte, didec Monipodio; que Chiquiznaque l'ac balharà que ne pintada, de manèra que semblarà qu'aquiu li neishec.
- Donques damb aguesta seguretat e promesa, responec eth cavalièr, que se cuelhe aguesta cadea en gatge des vint ducats endarreridi e de quaranta qu'aufrisqui pera pròplieu guinhauetejada. Pese mil reiaus, e poirie èster que se demorèsse acabada, pr'amor qu'amii entre celhes que seràn de besonh uns auti catorze punts abantes de guaire.

Se treiguec, alavetz, ua cadea de torns menuts deth còth e l'ac balhèc a Monipodio, qu'ath color e ath pes plan ben que se n'encuedèc que non ère quincalha. Monipodi la recebec plan content e alègre, pr'amor qu'ère plan ben elevat; era execucion demorèc a cargue de Chiquiznaque, que solet se dec eth tèrme d'aquera net. Se n'anèc plan satisfèt eth cavalièr, e ara seguida cridèc eth Monipodio a toti es absents e espauridi. Baishèren toti e, en tot plaçar-se Monipodio ath miei d'eri, treiguec un libre de notes qu'amiaue ena pocheta dera capa e se la dèc a Rinconete entà que liegesse, pr'amor qu'eth non sabie liéger. Lo dauric Rinconete, e ena prumèra huelha vedec que i

didie:

## MEMÒRIA DES GUINHAUETEJADES

### QUE S'AN DE BALHAR AGUESTA SETMANA

Era prumèra, ath mercadièr dera Encrucijada: vau cinquanta escuts. Se n'a recebut trenta a compde. Executor, Chiquiznaque.

- Non me pensi que n'age ua auta, hilh, didec Monipodio; passa entà dauant e guarda a on ditz:  
**MEMÒRIA DE PAUS.**

Passèc era huelha Rinconete, e vedec qu'ena auta i auie escrit:

## MEMÒRIA DE PAUS

E mès enjós didie:

Ar encargat deth cerèr dera Alfalfa, dotze paus dera màger fòrça, a escut cadun. Se n'a balhat a compde ueit. Eth tèrme, sies dies. Executor, Maniferro.

- Pro que se poirie esfaçar aguesta partida, didec Maniferro, pr'amor qu'aguesta net me harè a vier era liquidacion d'era.
- N'a mès, hilh?, didec Monipodio.
- Òc, ua auta, responc Rinconete, qu'atau ditz:

Ath sarte gibós que per maunòm se cride eth Silguero, sies paus de màger fòrça, a demana dera dama que deishèc eth collaret. Executor, eth Desmochado.

- Que sò estonat, didec Monipodio, de com encara aguesta partida ei entà hèr. Sense cap de doble que deu èster mau dispausat eth Desmochado, pr'amor qu'an passat dus dies deth tèrme e non a balhat punt d'agulha en aguest ahèr.
- Jo me lo trapè ager, didec Maniferro, e me didec que per èster retirat per malaut eth Gibós non auie complit damp eth sòn prètzhet.
- Aquerò que me pensi, didec Monipodio, pr'amor que tengui per tan bon oficiau ath Desmochado, que, se non siguesse per tan just trebuc, ja eth aurie amiat a tèrme d'autes empreses. I a mès, gojat?
- Non senhor, responc Rinconete.
- Donques amiatz entà dauant, didec Monipodio, e guardatz a on ditz: **MEMORIAU D'ESCARNIS COMUNS.**

Amièc entà dauant Rinconete, e ena auta huelha i trapèc escrit:

## MEMORIAU D'ESCARNIS COMUNS.

EI A DÍDER: HIGASSADES, GRAIS D'ÒLI,

CLAUADA DE SAMBENITOS E CÒRNES, TARABASTÈLES,

ESPANTS, SARABATS E GUINHAUETEJADES SIMULADES,

PUBLICACION DE LIBELS, ECA...

- Qué ditz mès enjós?, didec Monipodio.
- Ditz, didec Rinconete:  
Grais d'òli ena casa...
- Que non se liege era casa que ja jo me'n sabi se a on ei, responc Monipodio, e jo sò eth tot e er executor d'aguesta mainadada, e i son balhadi a boncompde quate escuts, e eth principau ei ueit.

- Atau ei era vertat, didec Rinconete, que tot aquerò ei aciu escrit; e encara mès enjós i ditz: clauada de cornèrs.
- Que tanpòc se liege, didec Monipodio, era casa ne a on; qu'ei pro que se les hège er escarni, sense que se digue en public; qu'ei cargue de consciéncia. Aumens, mès voleria jo calar cent còrnes e d'auti tanti sambenitos, tostems que se me paguèsse eth mèn trabalh, que dider-lo solet un viatge, encara que siguesse ara mair que m'amainadèc.
- Er executor d'aquerò, didec Rinconete, ei eth Narigueta.
- Que ja ei aquerò hèt e pagat, didec Monipodio. Guardatz se i a mès causes, que se non me'n brembi mau, li cau auer aquiu un espant de vint escuts; qu'ei balhada era mitat, e er executor ei era comunautat sancera, e eth tèrme ei tot eth mes que mos estam; e se complirà ath pè dera letra, sense que manque un accent, e serà ua des mielhors causes que s'agen passat en agesta ciutat en molti ans. Balhatz-me eth libre, gojat, que sabi que non i a arren mès, e sabi tanben qu'eth mestier se tie aflaquit; mès Dempús aguest temps ne vierà d'auti e mos calerà hèr mès de çò que voleríem; que non se botge era huelha sense era volentat de Diu, e non auem de hèr nosati que se resvenge arrés ara fòrça; mès que mès, que cadun ena sua causa sòl èster valent e non vò pagar es hèts dera òbra qu'eth se pòt hèr damb es sues mans.
- Atau ei, didec ad açò eth Repolido. Mès guarde vòsta mercé, senhor Monipodio, çò qu'ordene e mane, que se hè tard e va entrant era calor mès lèu que tard.
- Çò que mos cau hèr, didec Monipodio, ei que toti se'n vagen entàs sòns lòcs, e arrés se càmbie enquiat dimenge, que mos amassaram en aguest madeish lòc e se repartirà tot çò qu'auesse queigut, sense aufensar ad arrés. A Rinconete eth brave e a Cortadillo se les da coma distrit, enquiat dimenge, dès era Torre del Oro, per dehòra dera ciutat, enquiat portau der Alcazar, a on se pòt trabastrar de costat damb es sues flors; que jo è vist a d'auti de mens assopliment qu'eri, gésser cada dia damb mès de vint reiaus en monedalha, ath delà der argent, damb un ensem solet de cartes, e aguest damb quate cartes mens. Aguest districte que vo'llo mostrarà Ganchoso; e a maugrat que vos entendatz enquia San Sebastian e San Telmo, qu'ei parièr, pr'amor qu'ei justícia simple mista, qu'arrés vengue en territori d'arrés. Li punèren es mans es dus pera mercé que se les hège, e s'aufriren a hèr eth sòn mestier ben e fidèuments, damb tota diligència e cautela.

Treiguec, alavetz, Monipodio un papèr revlincat dera pocheta dera capa, a on ère era lista des confraires, e didec a Rinconete que metesse aquiu eth sòn nòm e eth de Cortadillo; mès que, coma non auie tintèr, li dèc eth papèr entà que se lo hesse a vier, e en prumèr especièr les escriuesse, en méter: Rinconete e Cortadillo, confraires: noviciat, degun; Rinconete, florejar; Cortadillo, devarada; e eth dia, mes e an, carant pairs e pàtria.

Tant qu'açò, entrèc un des vielhs abelhards e didec:

- Que vengui a dider-les a vòstes mercés se com ara madeish, ara madeish, trapè en Gradas a Lobillo eth de Malaga, e me ditz que vie mielhorat en sòn art, de tau manèra, que damb carta neta treirà es sòs ath madeish Satanàs; e que per vier mautractat non ven ara a registrar-se e a balhar era deguda aubediéncia; mès que dimenge serà aciu sense desencusa.
- Tostemp è pensat, didec Monipodio, qu'aguest Lobillo auie d'èster unenc en sòn art, pr'amor que tie es mielhors e mès acomodades mans entad açò que se poguen desirar; que, entà qu'un sigue un bon oficiau en sòn mestier, autant li calen es boni esturments que l'exercite, qu'er engenh que l'apren.
- Tanben trapè, didec eth vielh, en ua auberja, en carrè de Tintores, ath Judiu, en abit de clèrgue, qu'a vengut a auberjar-se aquiu per saber-se'n que dus terralhièrs viuen ena madeisha casa, e volie veir se podie hèr jòc damb eri, encara que siguesse de pòga quantitat, pr'amor que d'aciu poirie vier en molta. Tanben ditz que dimenge non mancarà ena junta e balharà compde dera sua persona.

- Aguest Judiu tanben, didec Monipodio, ei un gran serpiu e tie grana coneishença. Que hè dies que non l'è vist, e non ei bon. Pr'amor que, a fe de Diu, se non s'esmende, que jo li des.heirè era corona; que non tie mès ordes eth lairon que tie eth turc, ne sap mès latin qu'era mia mair. Bèra causa mès?
- Non, didec eth vielh, aumens que jo sàpia.
- Pro ben, alavetz, didec Monipodio. Vòstes mercés que prenguen aguesta misèria, e repartic entre toti enquia quaranta reiaus, e eth dimenje que non manque arrés, que non mancarà arren de çò que s'age corrut.

Toti li balhèren es gràcies. Se tornèren a abraçar Repolido e era Cariharta, era Escalanta damb Maniferro e era Gananciosa damb Chiquiznaque, acordant qu'aquera net, dempús d'auer gessut dera casa, se vedessen ena dera Pipota, a on tanben didec que vierie Monipodio, ath registre deth tistèr dera bugada, e que dempús li calie anar a complir e quitar era partida deth grèish. Abracèc a Rinconete e Cortadillo, e, en tot balhar-les era sua benediccion, les hec adiu, en tot conselhar-les que non auessen jamès aubèrja cèrta ne sèti, pr'amor qu'atau convenie entara salut de toti.

Les acompañèc Ganchoso enquia mostrar-les es sòns lòcs, en tot rebrembar-les que non manquèssen dimenje, pr'amor que, sivans credie e se pensau, Monipodi auie de liéger ua leçon de posicion sus es causes restacades ath sòn art. Damb aquerò, partic, deishant as dus amics miralhadi de çò qu'auien campat.

Qu'ère Rinconete, encara que joen, de plan bon entendement, e auie un bon naturau; e, coma qu'auie anat damb sa pair en exercici des bulles, sabie quauquarren de bon parlar, e li hège arrir es paraules qu'auie entenut a Monipodio e as auti dera sua companhia e benedida comunautat e mès que mès quan en lòc de *modum sufragii* auie dit per *mòde de naufragi*; e que didien *estupendo* en sòrta d'*estipendi*, dera quau causa s'en vantaue; e quan era Cariharta didec qu'ère Repolido coma un marinèr de Tarpeya e un tigre d'Ocaña, en lòc de díder Hircania, damb autes mil impertinéncies ( mès que mès li queiguec en gràcia qu'eth trabalh que s'auie passat entà guanhar es vint-e-quate reiaus lo recebesse eth cèu en descompde des sòns pecats) ad aguestes e a d'autres pejors de parières; e, sustot, lo miralhaue era seguretat qu'auien e era confiança d'anar entath cèu se non mancauen es sues devocions, a maugrat d'èster plan plei de panatòris, e d'omicidis, e d'aufenses a Diu. E se n'arrie dera auta brava vielha Pipota, que deishauet eth tistèr dera bugada panat, sauvat en çò de sòn e venguie a plaçar es candeletes de cèra enes imatges, e damb aquerò se pensau anar entath cèu cauçada e vestida. Non mens l'estonaue era aubediència e respècte que toti l'auien a Monipodio, en tot èster un òme barbar, rustic e sense còr. Pensaue en çò qu'auie liejut en sòn libre de memòries e es exercicis que toti s'ocupauen.

A tot darrèr, cridaue era atencion era descuedada justícia qu'auie en aquera tan famosa ciutat de Sevilla, pr'amor que lèu sense amagar-se'n i demoraue, en era, gent tan perniciosa e tan contrària ara madeisha natura; e se prepausèc de conselhar ath sòn amic que non s'i estèssen guaire en aquera vida tan perduda e tan dolenta, tant inquieta, e tan liure e dissolvuda. Mès, totun açò, per tòrt des sòns pògui ans e pòga experiéncia, se demorèren en era quauqui mesi, que l'arribèren causes que demanen mès longa escritura; e atau, se dèishe entà ua auta escadença racondar era sua vida e miracles, damb es deth sòn mestre Monipodio, e d'auti ahèrs d'aquera infame acadèmia, que toti seràn de grana consideracion e que poiràn servir d'exemple e avís entàs que lo liegessen.



**Generalitat de Catalunya**  
Generalitat de Catalonha



**Diputació de Lleida**



**INSTITUT  
D'ESTUDIS  
ILERDENCS**



**Consell Generau d'Aran**



**BAQUEIRA/BERET**